

Nr 107.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut; given Stockholms slott den 9 februari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Engberg anför härefter:

I statsverkspropositionen till 1934 års riksdag, under Utgifter för kapitalökning: bil. 6, punkten 13 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till uppförande och inredning av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 400,000 kronor. Vid min anmälan av detta ärende förordade jag, att nämnda belopp måtte beräknas bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Fonden för förlag till statsverket».

Jag tillåter mig nu ånyo anmäla förevarande fråga och anser mig böra dessförinnan lämna en kort översikt över byggnadsfrågorna vid Chalmers tekniska institut.

Vid 1919 års lagtima riksdag hade motionsvis framförts förslag om beredande av erforderliga medel till uppförande av nya byggnader för de fysiska och kemiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut. Detta förslag blev visserligen efter statsutskottets avstyrkande av riksdagen avslaget; i sitt utlåtande i frågan uttalade sig emellertid utskottet för en närmare utredning rörande institutets lokalbehov och erinrade vidare om det av institutet framhållna behovet och önskvärdheten att utöka elevantalet. Enligt utskottets mening intog institutet en så betydelsefull ställning i vårt tekniska undervisningsväsen och hade sådana viktiga uppgifter att fylla i avseende å utbildande av, för vår industri nödvändig arbetskraft, att ett understödjande av dess verksamhet från statens sida syntes i mer än ett hänseende vara väl befogat.

Med anledning av vad i frågan vid 1919 års riksdag förevarit bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 20 juni 1919 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för biträde med utredning av frågan om behövliga nybyggnader för institutet ävensom för övervägande, huruvida läroanstalten lämpligen borde ombildas till en teknisk högskola.

De sakkunniga, som i anledning härav tillkallades, avgåvo två betänkanden, det ena beträffande nybyggnader för institutets kemiska och fysiska institutioner och det andra beträffande omorganisation av institutet.

I sitt förstnämnda betänkande framlade de sakkunniga ett förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan genom institutets styrelse och Göteborgs stad genom dess drätselkammare rörande upplåtande av vissa markområden, gällande under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges bifall. Sedan stadsfullmäktige i Göteborg beslutat för sin del godkänna detta avtal, beslöt Kungl. Maj:t den 31 december 1920 godkänna detsamma med vissa av stadsfullmäktige vidtagna ändringar.

Enligt detta avtal överlät Göteborgs stad »i syfte att bereda Kungl. Maj:t och Kronan möjlighet *dels* att uppföra en kemisk och en fysisk institutionsbyggnad och *dels* att uppföra byggnader, avsedda att inrymma den nuvarande högre avdelningen vid Chalmerska institutet eller en densamma ersättande högre teknisk läroanstalt», åt Kungl. Maj:t och kronan med full äganderätt utan ersättning en areal om 96,000 kvadratmeter av stadens egendomar Landala och Gibraltar. I överensstämmelse med överlåtelsens syfte finge området endast användas för nyss angivna ändamål. De kemiska och fysiska institutionsbyggnaderna skulle vara uppförda å den överlåtna arealen inom fem år (denna frist förlängdes senare till den 31 december 1926) samt byggnader för den högre tekniska läroanstalten i övrigt inom femton år, allt räknat från och med den 1 januari 1920. För den händelse Kungl. Maj:t och kronan i något avseende bröte emot nyss angivna bestämmelser, skulle det upplåtna området omedelbart i gravationsfritt skick återlämnas till staden utan någon som helst ersättning; dock skulle, därest Kungl. Maj:t och kronan inom föreskriven tid uppfört en eller flera av de av-

sedda byggnaderna, Kungl. Maj:t och kronan bibehållas vid sin äganderätt till så mycket av den överlätna arealen, som erfordrades för att den eller de uppförda byggnaderna kunde fylla sitt ändamål, under förbehåll att Kungl. Maj:t och kronan i övrigt iakttog vederbörande bestämmelser. Storleken av och gränserna för den areal, som sålunda erfordrades, skulle, i regel, bestämmas av styrelsen för institutet samt drätselkammaren i Göteborg.

Dessförinnan hade emellertid 1920 års riksdag i anledning av väckta motioner anvisat ett reservationsanslag av 50,000 kronor till arkitekttävling m. m. beträffande nya byggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid institutet. Stadsfullmäktige i Göteborg anslogo för samma ändamål ett belopp av 10,000 kronor. Med anledning av riksdagens nyssnämnda beslut uppdrog Kungl. Maj:t den 22 juni 1920 åt en nämnd att anordna och handhava den arkitekttävling i fråga om förslagsritningar till nybyggnader vid institutet, som i huvudsaklig överensstämmelse med ett av omförmälda sakkunniga framlagt program skulle ofördröjligen bringas till stånd.

Tävlingsförslagen avsågo institutets byggnadsfråga i dess helhet. Första priset tilldelades ett förslag med motto »Origo». Ovannämnda sakkunniga erhöilo bemyndigande att, i stort sett enligt förslaget »Origo», låta överarbeta tävlingsmaterialet samt att, likaledes under lämpligt hänsynstagande till olika tävlingsförslag, under samverkan med vederbörande institutionsföreståndare låta utarbeta byggnadsförslag och kostnadsberäkningar för de kemiska och fysiska institutionerna. De sakkunniga anförtrodde berörda uppdrag åt första pristagarna. Det reviderade förslaget upptog dels en överarbetning av det tillgängliga tävlingsmaterialet, innefattande ett förslag till hela anläggningen med samtliga institutioner i enlighet med tävlingsprogrammet, dels byggnadsförslag till de kemiska och fysiska institutionerna, dels ock på detaljberäkning grundat kostnadsförslag till nämnda institutioner samt med ledning därav beräknade kostnader för övriga institutioner.

Sedan 1922 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning till uppförande av nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid institutet anvisat ett reservationsanslag av 300,000 kronor, beslöt Kungl. Maj:t den 15 juni 1922 att tillsätta en särskild byggnadskommitté för nybyggnaderna vid institutet. Till ledamöter förordnades landshövding O. F. von Sydow, tillika ordförande, framlidne byggnadschefen P. J. F. Blidberg, framlidne byggnadsrådet I. G. Clason, dåvarande rektorn vid institutet professor B. H. Grauers och dåvarande majoren i väg- och vattenbyggnadskåren S. E. J. Lübeck. Kommittén fick i uppdrag, bland annat, att — med iakttagande av ett riksdagens uttalande av innehåll att utrymmena vid de tilltänkta nya kemiska och fysiska institutionerna, som beräknats med utgångspunkt från en årlig intagning vid institutet av 200 elever, borde beräknas på grundval av ett årligt tillskott av 150 elever, varvid emellertid utrymmena borde så beräknas, att de lämnade möjlighet för en fjärde årskurs, därest en sådan komme till stånd — skyndsammast låta

uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständiga huvudritningar jämte beskrivning, ny kostnadsberäkning och byggnadsplan för uppförande i enlighet med riksdagens beslut av ifrågavarande institutionsbyggnader. Kungl. Maj:t fastställde därefter den 22 september 1922, på förslag av kommittén, instruktion för densamma.

1923 års riksdag beslöt därefter, att nybyggnader för sagda institutioner skulle å ifrågavarande av Göteborgs stad upplåtna områden uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitektkonsortiet Origo upprättade, den 2 december 1922 dagtecknade huvudritningar, samt anvisade för ifrågavarande byggnadsarbetens utförande såsom extra reservationsanslag för budgetåret 1923/1924 ett belopp av 700,000 kronor. Kungl. Maj:t fastställde den 13 april 1923 ovannämnda huvudritningar. För samma ändamål anvisade riksdagen för budgetåren 1924/1925, 1925/1926 och 1926/1927 respektive 250,000 kronor, 700,000 kronor och 522,320 kronor.

Ifrågavarande byggnader för de kemiska och fysiska institutionerna togos i bruk för ändamålet höstterminen 1926. Några andra byggnader för institutets räkning hava icke uppförts på ifrågavarande till kronan upplåtta område.

Av det ovanstående framgår emellertid, att ovannämnda sakkunniga vid utarbetandet av sina förslag även tagit hänsyn till utrymmesbehoven för institutets övriga avdelningar, alltså även för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad eller, enligt det av de sakkunniga föreslagna namnet, för byggnadsteknik. I programmet för arkitekttävlingen upptogs bland annat byggnad för byggnadsteknik, omfattande väg- och vattenbyggnadsteknik samt husbyggnadsteknik. I ovannämnda reviderade förslag ingingo alltså vissa huvudritningar samt approximativa kostnadsförslag även för denna institutionsbyggnad.

I en framställning den 14 september 1928 hemställde institutets styrelse, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1929 års riksdag att till uppgörande av detaljerade ritningar och kostnadsförslag till en ny byggnad för byggnadsteknik anvisa ett extra anslag av 9,000 kronor för budgetåret 1929/1930.

Styrelsen erinrade om avtalet mellan staden och Kungl. Maj:t och kronan och dess bestämmelser om att vissa byggnader skulle vara uppförda före utgången av år 1934. Frågan om fortsatt utbyggande av den överlåtna tomten hade förelagts institutets lärarkollegium, som förordat att nybyggnaden för byggnadsteknik, omfattande väg- och vattenbyggnadsteknik samt husbyggnadsteknik, närmast borde komma till utförande, främst av det skälet att laboratoriemöjligheterna för denna fackavdelning vore mest begränsade.

I det av arkitektkonsortiet Origo reviderade förslaget hade kostnaderna för den del, där fackavdelningen för byggnadsteknik skulle inrymmas, beräknats till omkring 1,230,000 kronor. Beräkningarna voro emellertid utförda under en tid, då såväl materialpriser som arbetslöner lågo i toppläge.

För att staten skulle kunna uppfylla de förpliktelser, staten iklätt sig i förhållande till staden, torde förberedande åtgärder böra vidtagas för den fortsatta utbyggnaden. I sådant syfte torde till en början böra undersökas,

i vad mån kostnaderna för byggnaden för byggnadsteknik kunde genom förenklingar och på annat sätt nedbringas. För detta ändamål torde det bli va nödvändigt uppgöra mera detaljerade ritningar och kostnadsförslag.

Vid sin anmälan den 4 januari 1929 av denna fråga för Kungl. Maj:t erinrade dåvarande departementschefen under punkt 139 i 1929 års åttonde huvudtitel bland annat, att, ifall byggnader för högre avdelningen vid institutet eller en densamma ersättande högre teknisk läroanstalt icke uppförts inom därför föreskriven tid, vederbörande till statsverket överlämnade tomtområde skulle, i den mån det icke tagits i anspråk genom då uppförda byggnader eller erfordrades för att dessa måtte kunna fylla sin uppgift, återlämnas till staden. Departementschefen biträdde styrelsens förslag. På hans hemställan beslöt Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att till ritningar m. m. för en nybyggnad för byggnadsteknik vid institutet anvisa ett anslag av 9,000 kronor för budgetåret 1929/1930.

Riksdagen anförde i sin skrivelse den 26 april 1929, nr 8 A, under punkt 132 att riksdagen visserligen uppmärksammat de av departementschefen berörda bestämmelserna i ifrågavarande avtal. Emellertid ansåge riksdagen det icke lämpligt att, innan resultatet av den utredning rörande institutets omorganisation till en teknisk högskola föreläge, varom riksdagen gjort hemställan under punkt 131 i samma skrivelse, igångsätta förberedande åtgärder för institutets fortsatta utbyggande. Riksdagen förutsatte att, därest till följd av nu berörda förhållanden den i avtalet mellan staden och kronan angivna tidsgränsen skulle behöva överskridas, staden icke skulle befinnas ovillig att medgiva erforderlig förlängning av respittiden. Riksdagen ansåge på grund av vad sålunda anförts, att något anslag till ritningar m. m. för omförmälda nybyggnad icke borde beviljas för budgetåret 1929/1930.

Samma års riksdag sattes i tillfälle att uttala sig i fråga om institutets omorganisation dels på grund av ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag rörande inrättande av professorer i skeppsteori och i skeppsbyggnad vid tekniska högskolan, dels ock i anledning av vid riksdagen väckta motioner om uppförande av professorerna vid institutet i samma lönegrad som professorerna vid tekniska högskolan. Departementschefen hade under punkt 138 i 1929 års åttonde huvudtitel erinrat om en av institutets styrelse i bland annat sistnämnda hänseende gjord framställning och därvid bland annat sagt sig icke för det dåvarande kunna tillstyrka förslag om institutets omdaning till en teknisk högskola.

Riksdagen anmälde under punkt 121 i skrivelsen, att riksdagen avslagit Kungl. Maj:ts ovanberörda förslag ifråga om professorerna i skeppsbyggeri. Riksdagen anförde därvid bland annat följande:

Då riksdagen haft att taga ståndpunkt till Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag till en omläggning av undervisningen vid tekniska högskolans fackavdelning för skeppsbyggnad, hade riksdagen icke kunnat undgå att därvid jämväl taga i betraktande de framkomna önskemålen om det Chalmerska institutets ombildning till en teknisk högskola och det därmed nära sam-

manhängande spörsmålet om denna läroanstalts och tekniska högskolans inbördes förhållande. Riksdagen ansåge sig visserligen, i saknad av närmare utredning i ämnet, icke kunna bedöma, huruvida kravet på en omorganisation av Chalmerska institutet till en högskola kunde vara befogat. Men klart vore, att, därest detta krav skulle befinnas välgrundat, spörsmålet om en fördelning av den högre tekniska utbildningen mellan de två anstalterna, tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut, måste bringas till en lösning i samband med en eventuell omorganisation av sistnämnda institut. Sådana förhållandena nu vore ordnade, föreläge otvivelaktigt en dubbelorganisation, i det att vardera läroanstalten i vissa fack, bland annat skeppsbyggeri, meddelade en högre teknisk undervisning. Huruvida detta även innebure en överorganisation vore icke möjligt att nu avgöra, men riksdagen hölle för sannolikt att en allsidig utredning av båda dessa frågor, Chalmerska institutets ombildning till en teknisk högskola samt detta instituts och tekniska högskolans inbördes ställning, kunde giva uppslag till en mera praktisk och samtidigt mindre kostsam organisation av den högre tekniska undervisningen.

I anledning av ovannämnda motionsledes framförda förslag rörande professorernas vid institutet avlöningsförhållanden hemställde riksdagen under punkt 131 i samma skrivelse, att Kungl. Maj:t måtte verkställa nyssnämnda utredning.

På grund av riksdagens beslut tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 december 1929 sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning angående omorganisation av den högre tekniska undervisningen, varvid särskilt borde tagas under omprövning frågan om omorganisation av institutets högre avdelning till en teknisk högskola samt förhållandet mellan tekniska högskolan och en eventuell teknisk högskola i Göteborg. Vid sin anmälan av denna fråga sagda dag för Kungl. Maj:t anförde departementschefen — under erinran om att riksdagen uttalat önskvärdheten att få frågan om institutets och tekniska högskolans ställning fullt klarlagd — bland annat följande:

I vad mån och i vilken utsträckning en differentiering av ingenjörutbildningen inom de speciella fackområdena kunde vid de båda institutionerna genomföras, eventuellt vissa specialfackskolor tänkas förlagda till den ena och vissa till den andra institutionen, vore spörsmål av den största betydelse för den tekniska högskoleundervisningen och vetenskapliga forskningen i landet — därmed också indirekt för landets industriella och ekonomiska liv — och tarvade uppenbarligen det noggrannaste övervägande. Vad som ställde sig för statsverket ekonomiskt fördelaktigast, då det gällde att vinna en rationellt ordnad ingenjörutbildning, vore dessutom en fråga, som borde starkt uppmärksammas, ej minst med hänsyn till de dyrbara byggnader och den kostsamma maskinella utrustning, en modern teknisk högskoleundervisning oundgängligen tarvade.

Ovannämnda sakkunniga¹⁾ anhöllo i skrivelse den 25 oktober 1932 till chefen för ecklesiastikdepartementet om befrielse från utredningsuppdraget.

¹⁾ Framlidne generalkrigskommissarien L. Widell, ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare, lektorn E. Björnsson, f. d. professorn H. Grauers, civilingenjören C. Kleman och professorn T. Lindmark.

Ett realiserande av förslag från de sakkunnigas sida att förvandla institutet till en teknisk högskola — ett förslag, om vars berättigande och behövlighet ingen meningsskiljaktighet rått bland de sakkunniga — måste nämligen enligt de sakkunnigas mening medföra sådana kostnader, att ett genomförande inom en närmare framtid måste te sig såsom helt uteslutet. Dessa kostnader vore både kostnader för byggnader och laboratorieutrustning vid den ifrågasatta nya högskolan och ökade årliga utgifter för avlöningar och driftkostnader.

Kungl. Maj:t biföll genom beslut den 4 november 1932 de sakkunnigas hemställan.

Genom beslut samma dag anbefalldes Kungl. Maj:t institutets styrelse att — i överensstämmelse med ett av nyssnämnda sakkunniga framlagt förslag — tråda i underhandlingar med Göteborgs stad angående utsträckning av den tid, inom vilken enligt ovannämnda avtal byggnader för en högre teknisk läroanstalt skulle vara uppförda.

Innan jag övergår till en redogörelse för nu föreliggande framställning om anslag till nybyggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid institutet, vill jag i korthet redogöra för framförda förslag rörande undervisningen inom dessa ämnesområden vid institutet.

1919 års ovannämnda sakkunniga föreslog i sitt betänkande II bland annat, att den nuvarande högre avdelningen vid institutet skulle ombildas till en teknisk högskola samt framlade förslag till denna högskolas organisation. Enligt detta förslag skulle inom ifrågavarande fackavdelning för byggnadsteknik, vilken skulle skapas genom en sammanslagning av de nuvarande fackskolorna för husbyggnads- samt väg- och vattenbyggnadskonst, finnas fyra professorer: i allmän byggnadslära och byggnadsteknik, motsvarande nuvarande professor i byggnadslära och ornamentsritning; i byggnadsstatik och brobyggnadslära, motsvarande nuvarande professor i väg- och vattenbyggnadslära; i vattenbyggnadslära, ny professor; samt i väg- och järnvägsbyggnad med kommunikationsteknik, likaledes ny professor.

Samtidigt med att 1929 års ovannämnda sakkunniga ingåvo sin framställning om befrielse från utredningsuppdraget, överlämnade de en promemoria, innehållande en kortfattad sammanfattning av de under utredningsarbetets gång vunna resultaten samt en redogörelse för de av dem fattade preliminära besluten. Av denna promemoria framgår, att de sakkunniga tänkt sig tre professorer inom fackavdelningen: i byggnadsstatik och brobyggnadslära, i husbyggnadslära samt i byggnadsteknik. Ämnena vattenbyggnadslära samt vägbyggnad med kommunikationsteknik tänktes företrädda av två speciallärare. I promemorian anfördes bland annat följande:

Vid institutet funnes för närvarande en fackavdelning för väg- och vattenbyggnad och en för husbyggnad. Dessa motsvarades vid tekniska hög-

skolan närmast av fackavdelningarna för väg- och vattenbyggnad och för arkitektur.

1919 års sakkunniga hade föreslagit, att man för erhållande vid den föreslagna nya högskolan av en bättre utbildning för såväl husbyggare som väg- och vattenbyggare skulle söka åstadkomma en undervisning, som så vitt möjligt reducerade bristerna å båda håll genom att vid nya högskolan inrätta en särskild avdelning för byggnadsteknik, i sig innefattande huvuddelen av den tekniska undervisningen inom arkitektur- samt väg- och vattenbyggnadsfackskolorna.

När 1929 års sakkunniga började sina undersökningar rörande här förevarande fråga, funno de starka skäl tala för en sammanslagning av de båda fackavdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt husbyggnad vid Chalmers tekniska institut till en avdelning för väg- och vattenbyggnad. Denna skulle delas i två studieriktningar, den ena för utbildning av arbetsledare (ej konstruktörer), alltså en mera allmän linje, den andra för utbildning av byggnadskonstruktörer, speciellt för husbyggnad. En differentiering i förhållande till tekniska högskolan skulle ske på så sätt, att till denna skulle förläggas den egentliga utbildningen av brobyggnadskonstruktörer.

Med hänsyn till å ena sidan önskvärldheten att i möjligaste mån nedbringa kostnaderna för inrättandet av den föreslagna nya högskolan och å andra sidan önskvärldheten av ökad effektivitet i undervisningen hade emellertid vissa av de sakkunniga ansett det böra tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke väg- och vattenbyggnads- samt husbyggnadsavdelningarna vid institutet skulle kunna indragas och undervisningen i dessa ämnen koncentreras till tekniska högskolan.

I Göteborg bleve för ändamålet nybyggnader oundgängliga. Däremot torde det — särskilt under förutsättning att skeppsbyggnadsavdelningen vid tekniska högskolan nedlades — icke vara uteslutet, att vid tekniska högskolan skulle utan egentlig nybyggnad kunna beredas tillräckligt utrymme för undervisning av erforderligt antal blivande väg- och vattenbyggnadsingenjörer. Även om på grund av elevantalets ökning en dubbling av vissa lärarkrafter vid tekniska högskolan bleve erforderlig, kunde dock årskostnaderna härför samt för materiel aldrig beräknas bliva större än för en fristående avdelning i Göteborg.

Å andra sidan kunde det icke förbises, att betydande svårigheter måste yppa sig för tekniska högskolan att i sin fackavdelning för väg- och vattenbyggnad emottaga det ökade elevantal, som bleve erforderligt, därest hela landets behov av högskolebildade ingenjörer på detta betydelsefulla område skulle tillgodoses här.

De vidare utredningar, som för ett bedömande av denna fråga vore behöfliga, hade icke av de sakkunniga slutförts. Emellertid torde i vart fall detta spørsmål vara förtjänt att tagas under övervägande, när utredningsarbetet ånyo kunde komma att upptagas.

Ovannämnda förslag hava icke föranlett någon åtgärd.

Nu har *institutets styrelse* i skrivelse den 7 december 1933 anmält, att styrelsen — i anledning av Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut den 4 november 1932 om utsträckning av den i förutnämnda avtal fastställda tid, inom vilken nybyggnaderna skulle vara uppförda — hos Göteborgs stads

drätselkammare, andra avdelningen, hemställt om förlängning av denna tid med ytterligare tio år, alltså till och med den 31 december 1944.

I anledning härav hade avdelningen anfört, att den vore villig tillmötesgå styrelsens framställning med den begränsning att uppskovet bestämdes till fem år, därvid nybyggnadsskyldigheten således skulle vara fullgjord senast den 31 december 1939.

Emellertid hade — framhölle avdelningen — behov framträtt för staden att återfå viss del av de genom avtalet överlättna områdena. Därvid avsåges ett område norr om den till det överlättna området gränsande idrottsplatsen, innehållande en areal av vid pass 4,080 kvadratmeter. Utgående från dessa synpunkter hade avdelningen upprättat förslag till överenskommelse med bestämmelser, innefattande medgivande till ett femårigt uppskov med fullgörandet av byggnadsskyldigheten och överlåtelse till staden av ovannämnda areal. Det vore emellertid styrelsens avsikt att träda i närmare förhandlingar med staden, innan ärendet underställdes Kungl. Maj:ts prövning.

För att förekomma förnyad framställning från stadens sida om ytterligare inskränkning av det för institutets nybyggnader avsedda området, hemställde styrelsen om medel till nybyggnad för en av institutets fackavdelningar ur anslag till beredskapsarbeten.

Lärarkollegiet hade förordat nybyggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad på grund av följande skäl.

Fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vore för närvarande institutets största fackavdelning. I denna vore nämligen innevarande termin av högre avdelningens 413 elever 130 inskrivna. Fackavdelningen hade icke något laboratorium. Eleverna hade för utförande av för dem erforderliga försök varit hänvisade till laboratoriet för maskinbyggnad. Kostnaderna för det i nybyggnaden ingående laboratoriet utgjordes av kostnader för själva byggnaden, för inredningsarbeten och utrustning. Kostnaderna för den del av den instrumentella utrustningen, som behövde införskaffas från utlandet, bleve för ifrågavarande fackavdelning jämförelsevis små.

Styrelsen framlägger ett av professorn inom fackavdelningen S. Hultin uppgjort förslag till nybyggnad. Det vore uppgjort närmast för underlåtande av kostnadsberäkning av byggnaden och överensstämde i huvudsak med det av arkitektkonsortiet »Origo» överarbetade förslaget men vore beräknat för ett mindre antal elever. I vissa avseenden skilde det sig från det tidigare förslaget. Ändringarna hade delvis föranletts av den utveckling, som under tiden ägt rum. Under de sista tio åren hade nämligen ett betydande forskningsarbete igångsatts inom åtskilliga områden av väg- och vattenbyggnadstekniken, vilka tidigare ej varit föremål för undersökningar. Ett dylikt område vore jordarternas mekanik, vilket ämne berörde bland annat frågor om grundens bärighet, byggnaders sjunkning, stabilitetsfrågor vid kajbyggnader, tjälskjutningsfenomen etc.; ett annat område vore vägbeläggningstekniken, där på grund av de många olika slagen använda material ett mångsidigt laboratoriarbete påginge jämsides med praktiska prov. Inom vissa områden hade förut mindre beaktade egenskaper blivit föremål för noggrannare studium, t. ex. vattentäthet hos betong. Medan man för tio à femton år sedan vid högskoleundervisning inom väg- och vattenbyggnadsfacket kunde hjälpligt reda sig utan eget laboratorium, måste man nu anse det för mycket stor brist, att eleverna i denna fackskola ej före utträ-

det i livet fått praktiskt syssla med teknikens aktuella problem, utan endast tagit del av dem genom föreläsningar och litteraturstudier. Enligt styrelsens åsikt vore därför en ny byggnad för ifrågasatt avdelning av behovet påkallad.

Styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte anbefalla byggnadsstyrelsen att skyndsamt verkställa kostnadsberäkningar för en nybyggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid institutet samt att förmedelst anslag till beredskapsarbeten bereda medel för byggnadens uppförande.

Styrelsen för institutet hänvisar sålunda till ett av professor S. Hultin utarbetat förslag. Vid Hultins skrivelse äro fogade dels kopior av ritningar och förslag till nybyggnad för fackavdelningen för byggnadsteknik, utarbetade av arkitektkonsortiet »Origo» och daterade den 24 oktober 1921 (det reviderade förslaget), dels ock ett förslag till justering av dessa ritningar, utarbetat av professor Hultin och daterat den 20 november 1933. Jag tillåter mig i dessa hänseenden hänvisa till handlingarna i ärendet. Professor Hultin anför bland annat följande:

Enligt förslaget »Origo» skulle den för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad avsedda byggnaden förläggas parallellt med och söder om nuvarande uppfartsvägen från Gibraltargatan till fysik- och kemibyggnaden. Förslaget borde ligga till grund för den nu ifrågasatta byggnaden, i den mån icke skäl till avvikelser föreläge. Byggnaden borde planeras för 40 elever per årskurs i stället för 55, varmed man ursprungligen räknade.

Vid den av Hultin verkställda omarbetningen av förslaget hade följande synpunkter legat till grund:

Enligt »Origos» förslag skulle i källarvåningen anordnas laboratorium för vattenbyggnad; källare skulle finnas endast under halva byggnaden; den för vattenbyggnadsexperiment avsedda rännan vore förlagd under en utskjutande altan längs byggnadens södra långsida. I stället borde källare anordnas under hela byggnaden och det utskjutande partiet slopas; härigenom vunnos icke blott lägre anläggningskostnad, utan man sluppe även den ur underhållssynpunkt ogynnsamma altanen.

Då man för överskådlig framtid torde få räkna med att hålla sig inom ramen för den av 1929 års sakkunniga skisserade planen för fackavdelningens organisation, hade Hultin utgått från densamma.

När ämnet vattenbyggnadslära enligt nyssnämnda utkast ej komme att företrädas av en professur, funnes ej längre samma skäl att giva *vattenbyggnadslaboratoriet* sådan omfattning, som skulle fordras för utförande av vetenskapligt forskningsarbete på området. Hultin hade därför föreslagit betydligt minskat omfång för detsamma. En ytterligare orsak att ej giva detta laboratorium större dimensioner låge däri, att antalet ingenjörer, som speciellt ägnade sig åt hydrauliska spörsmål, vore rätt begränsat. Vid sidan om tekniska högskolans vattenbyggnadslaboratorium med dess mera omfattande utrustning torde Sverige ej hava behov av ytterligare ett lika fullständigt utrustat vattenbyggnadslaboratorium. — I vattenbyggnadslaboratoriet skulle enligt Hultins förslag finnas dels en demonstrationsränna för hydrauliska experiment, dels en ränna för mindre modellexperiment; pumpanläggning och vattenreservoar skulle vara gemensamma för båda rännorna.

I »Origos» förslag funnes icke upptaget något *vägbyggnadslaboratorium*.

Sedan denna tidpunkt hade vägbyggnadsundervisningen kommit i ett helt annat läge och vunnit ökad betydelse. Något egentligt forskningslaboratorium för vägbyggnadsteknik ansågo sig Hultin dock icke böra föreslå, dels emedan ingen professur i ämnet av 1929 års sakkunniga upptagits, dels emedan i Stockholm svenska väginstitutet och statens provningsanstalt vore fullständigt rustade för vetenskapliga undersökningar på området. Å andra sidan bleve det nödvändigt för utgående ingenjörer att känna till de mera yrkesmässiga och kommersiella provningarna av materialier på området, speciellt beträffande asfalt och tjäror. Därför föresloges, att ett rum skulle disponeras för detta ändamål. För andra undersökningar på området kunde utrymme beredas inom laboratoriet för byggnadsteknik.

Gemensam för *laboratorierna för byggnadsteknik samt för byggnadsstatik och brobyggnadslära* bleve maskinsalen i undre botten. Ehuru laborationer i dessa båda ämnen huvudsakligen avsågo olika funktioner hos materialen, kunde någon sträng gräns mellan dessa ämnen icke uppdragas; hållfasthetsundersökningar och formförändringsbestämningar förekomme inom båda ämnesområdena. Samtliga apparater för hållfasthetsprovningar uppställdes i maskinsalen. Maskinsalen förutsattes i överensstämmelse med »Origos» förslag erhålla två våningars höjd; i andra våningen föresloges en mindre balkong. För förvaring av instrument, tillhörande maskinsalen, hade föreslagits ett särskilt rum.

För laboratoriet för byggnadsteknik hade i »Origos» förslag förutsatts en värmekammare och ett kylrum; i Hultins förslag hade dessa slopats, enär vid ifrågavarande försök provkroppar billigare kunde förvaras i kylskåp och värmeskåp, uppställda i andra lokaler. Särskilt rum för siktning av sand torde vara onödigt; siktapparater kunde lämpligen uppställas i samma lokal som betongblandare och stampapparater m. m.

För laboratoriet för byggnadsstatik föresloges två rum för modellexperiment i liten skala. Undersökningar å små plana modeller, uppmonterade å arbetsbord, hade på senare åren blivit alltmer använda; modellkostnaderna bleve låga. Formförändringarna bestämde medelst avläsningsmikroskop.

I källaren föresloge Hultin en avdelning för jordtryckslaborationer och mekanisk jordanalys. Laborationer i sistnämnda ämne förekommo ej vid tidpunkten för »Origo»-förslaget uppgörande, men hade under de senaste fem åren inrättats vid ett flertal högskolor. Här skulle utföras sedimenteringsanalys och siktningsbestämningar samt mikroskopisk undersökning av jordarters sammansättning, bestämning av samband mellan belastning, vattenhalt, krympning etc. hos jordprover, allt frågor av den största betydelse för studiet särskilt av göteborgslerans egenskaper. Hamnöveringenjören i Göteborg hade ställt i utsikt samarbete för undersökningar rörande denna leras egenskaper. — Inom jordtryckslaboratoriet skulle bestämmas jordtrycket mot väggar, tryckfördelning under grundplattor etc. 4

I fråga om *lokalernas placering, utrustning etc.* anföres bland annat följande:

Vid lokalernas inordnande i byggnaden hade Hultin gjort minsta möjliga förändringar i »Origos» förslag. Såsom förut nämnts hade räknats med ett något minskat elevantal. Föreläsningssalarne hade minskats med 1 meter i längd och ritsalarne med omkring 4 meter. Byggnadens längd hade minskats med 3 meter.

Till källaren hade förlagts alla lokaler, vid vilkas användning man hade

att räkna med, att golven bleve nedsölade med vatten, sand etc., alltså vattenbyggnadslaboratoriet, jordtryckslaboratoriet, betongblandning och lagring av betongprovkroppar, smidesverkstad och träverkstad. Lokaler, där buller och stötar åstadkommes, borde ej ligga under ritsalar, föreläsningssalar eller arbetsrum; därför hade smedja och betongblandningsrum förlagts under maskinsalen. Vattenbyggnadslaboratoriet förlades till byggnadens östra ända, där berggrunden sannolikt låge något djupare, så att plats för en reservoar under golvet lätt kunde åstadkommas; vid denna ända av byggnaden erhöles även tämligen höga fönster mot gårdssidan, vilket vore till fördel. Inom övriga delar av källaren bleve fönstren mot gårdssidan låga; till denna sida hade därför förlagts lagerrum för sand, cement och sten, betongprover etc., för vilka lokaler full dagerbelysning ej vore alldeles nödvändig.

Våningshöjden hade antagits till 4,5 meter från golv till golv, källarvåningens golvhöjd till + 60,5 i överensstämmelse med »Origos» förslag.

Vindsvåningens träaktstolar borde konstrueras så att hindrande snedsträvor undvekes; å vinden kunde vid framtida behov en del laborationsrum anordnas. I övrigt borde vinden kunna användas för lagring av samlingar och modeller, som mera sällan användes.

För transport av provkroppar och modeller mellan källare och bottenvåning samt för transport av mindre aktuella modeller etc. till vinden fordrades en varuhiss.

Maskinsalen försåges med travers (eller telfervagn) för lyftning av tyngre maskiner etc. I golvet anordnades en lucka för nedhissning av tunga delar till källaren.

Byggnadens planutrymme, mätt på ytterkant av väggarna, utgjorde 1178 kvadratmeter. Volymen av byggnaden från källargolv till 1 meter över vindsgolvet beräknades till 22,400 kubikmeter. För sprängning och schaktning samt eventuella grundpelare torde böra beräknas c:a 55,000 kronor. Gårdsplanens iordningställande beräknades kosta c:a 20,000 kronor, varav något över hälften åtginge för sprängningsarbeten.

Kostnaden för maskin- och apparatutrustning till byggnaden hade icke varit föremål för detaljerad utredning. Kostnaden härför beräknades uppgå till omkring 200,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har med utlåtande den 21 december 1933 överlämnat kostnadsutredning till ifrågavarande av professor Hultin omarbetade förslag till nybyggnad. Kostnaderna hava av styrelsen approximativt uppskattats till följande belopp:

Byggnadsarbeten	kronor	800,000
Värme, vatten och avloppsledningar samt sanitära installationer enligt uppgift av ingenjör E. Jonsson	»	80,000
Elektriska ledningar och elektrisk hiss enligt uppgift av ingenjör E. Heineman	»	50,000
Vägar och planeringsarbeten, förslagsvis	»	75,000
Ritningar, kontroll och administration samt oförutsedda utgifter c:a 10 procent	»	95,000
	<u>Summa kronor</u>	<u>1,100,000</u>

Enligt kostnadsutredningen beräknades den erforderliga byggnadssumman ligga mellan 1,000,000 och 1,200,000 kronor, beroende dels på vilka bygg-

nadsmaterialier samt fasadstensarbeten m. m., som komme att föreskrivas, dels på omfattningen av ledningar för laboratorier m. m., dels ock på väg- och planeringsarbetenas omfattning och utsträckning.

För belysande av frågan, huruvida en nybyggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut skulle kunna tänkas föregripa spørsmålet om eventuella rationaliseringsåtgärder beträffande den högre tekniska undervisningen, har jag från *medlemmarna av 1929 års sakkunnigberedning* — lektorn E. Björnsson, professorerna Lindmark och Grauers samt civilingenjören Kleman — införskaffat en promemoria, daterad den 29 januari 1934, däri göres gällande att en fackavdelning för väg- och vattenbyggnad även efter en omorganisation av den högre tekniska undervisningen bör bibehållas vid Chalmers tekniska institut samt att från de synpunkter, som de sakkunniga tidigare anlagt på en blivande organisation av det tekniska högskoleväsendet, intet syntes vara att erinra mot uppförandet av den föreslagna institutionsbyggnaden.

Bemälda sakkunniga lämna i sin promemoria en översikt för höstterminerna 1919—1933 dels över antalet studerande inom fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut, dels ock över det totala antalet studerande vid de båda läroanstalterna samt yttra i anslutning härtill:

Antalet studerande i fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid tekniska högskolan hade under perioden kraftigt ökats — från 128 till 191 eller med 49 procent — om än icke i samma utsträckning som högskolan i dess helhet, vilken under samma tid ökats med 77 procent. Från att höstterminen 1919 hava utgjort 21 procent av hela antalet studerande, utgjorde de studerande i fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad höstterminen 1933 icke fullt 19 procent av totalantalet. I detta sammanhang torde böra påpekas, att stegringen av antalet studerande till väsentlig del torde bero därpå, att högskolan genom ett intensivt utnyttjande av tillgängliga lokaler successivt lyckats bereda plats för ett ökat antal kompetenta inträdessökande, som annars måst avvisas.

Under samma tid hade antalet studerande i fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut ökats från 49 till 130, d. v. s. nära tredubblats. Medan institutet i dess helhet under samma tid ökats från 328 till 413 studerande, hade denna fackavdelning proportionellt ökats väsentligt kraftigare. Från att höstterminen 1919 hava utgjort 15 procent av totalantalet studerande, hade den sålunda höstterminen 1933 stigit till icke mindre än 31 procent.

Sammanlagda antalet studerande vid de båda fackavdelningarna, som höstterminen 1931 — de senaste siffror som förelägo, då de sakkunniga avslutade sitt egentliga utredningsarbete — uppgick till 240, hade sedan dess väsentligt ökats och uppgick höstterminen 1933 till 321 eller i genomsnitt 80 per årskurs.

Till en del kunde visserligen denna starka höjning tänkas sammanhänga med den av tidsförhållandena förorsakade allmänna tillströmningen av studerande till universitet och högskolor och därmed sammanhängande strä-

vanden från de båda läroanstalternas sida att i görligaste mån bereda studiemöjligheter för inträdessökande. Å andra sidan finge i detta sammanhang icke förbises den spärr, som i vart fall vid tekniska högskolan det begränsade utrymmet i laboratorier och ritsalar innebure och på grund av vilken kompetenta inträdessökande trots nyssberörda strävanden måst i betydlig utsträckning avvisas. Hade inträde i fackavdelningarna för väg- och vattenbyggnad stått öppet för alla kompetenta inträdessökande, skulle man alltså för närvarande haft att räkna med ett högre antal studerande än det nu förefintliga. Även om av olika anledningar sammanlagda antalet studerande vid här ifrågavarande båda fackavdelningar i fortsättningen ånyo reducerades, bleve dock med största sannolikhet antalet studerande så stort, att man — därest en sammanslagning av de båda avdelningarna komme till stånd — måste förutsätta en dubbling av praktiskt taget alla lärarkrafter ävensom betydande ny- och tillbyggnader. Om än kostnaderna härför icke kunde beräknas bliva lika stora som för en nybyggnad i Göteborg, torde skillnaden dock knappast bliva så avsevärd, att den uppvägede de olägenheter av olika slag, som skulle uppkomma vid en sammanslagning. Av dessa olägenheter torde de pedagogiska stå i främsta rummet. Vidare borde framhållas, att den förskjutning i förhållandet mellan elevantalet i de olika fackavdelningarna vid Chalmers tekniska institut, som under de senaste åren ägt rum, medförde, att en indragning av fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut måste betyda en mera ingripande förändring i hela institutets struktur än vad tidigare kunnat förutses. Härjämte borde ej förbises, att enligt nyligen framlagda undersökningar levnadskostnaderna för studerande vore högre i Stockholm än i Göteborg, vadan en sammanslagning av de båda avdelningarna till en, i Stockholm, skulle för de annars till Göteborg förlagda studerandena medföra ökade utgifter.

Vad beträffade behovet av ingenjörer, utexaminerade från fackavdelning för väg- och vattenbyggnad, gäve de senaste årens erfarenhet vid handen, att här en ökad efterfrågan föreläge. Överhuvudtaget gjorde sig för närvarande från kommuners, industriens och övriga företagens sida märkbar en med teknikens komplicerade sammanhängande tendens att i ökad utsträckning använda kvalificerad arbetskraft. Med hänsyn härtill syntes det betänkligt att nu företaga en sammanslagning av de båda fackavdelningarna.

Möjligheterna till en differentiering av undervisningen vid de ifrågasatta båda tekniska högskolorna vore enligt de sakkunnigas uppfattning av avsevärd betydelse. En dylik differentiering av undervisningen vid fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad syntes kunna genomföras, om man för framtiden hade att liksom hittills räkna med fackavdelningar både i Stockholm och Göteborg. De sakkunniga hade i de av dem utarbetade preliminära förslagen till timplaner tagit sikte på en differentiering av undervisningen mellan de båda fackavdelningarna för väg- och vattenbyggnad. I det föreliggande förslaget till den ifrågasatta nya institutionsbyggnaden, av vilket de sakkunniga tagit del, syntes jämväl dessa differentieringsmöjligheter hava blivit tillfredsställande beaktade.

De sakkunniga hade vidare undersökt, huruvida en nybyggnad nu för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut kunde tänkas beträffande andra fackavdelningar försvåra den rationalisering av den tekniska högskoleundervisningen, som av de sakkunniga i överensstämmelse med riksdagens uttalanden och av vederbörande departementschef givna direktiv eftersträvades.

De fackavdelningar, beträffande vilka av olika bland de sakkunniga fortsatta utredningar rörande eventuell indragning närmast ifrågasattes, voro fackavdelningen för skeppsbyggnad vid tekniska högskolan och fackavdelningen för kemi och kemisk teknologi vid Chalmers tekniska institut.

Vad fackavdelningen för skeppsbyggnad vid tekniska högskolan beträffade, gäve de senaste årens utveckling vid nämnda högskola vid handen, att de lokaler, som skulle frigöras vid ett eventuellt indragande av berörda avdelning, bleve erforderliga redan vid högskolans nuvarande organisation och alltså icke kunde beräknas komma till användning för att minska nybyggnadsbehovet vid en utvidgning av fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad. Utrymmena för flera fackavdelningar vore nämligen redan till det yttersta anlitade.

Vad beträffade fackavdelningen för kemi och kemisk teknologi vid Chalmers tekniska institut anförde de sakkunniga i sin förutberörda promemoria av år 1932 bland annat följande:

»Goda skäl synas föreligga för en undersökning, huruvida icke här förevarande undervisning — vad beträffar de tekniska högskolorna — skulle kunna koncentreras till Stockholm. Denna fråga kompliceras emellertid därav, att nyligen vid Chalmers tekniska institut nybyggnad uppförts för bland annat den kemiska institutionen. Det torde icke utan särskild undersökning kunna klargöras, huruvida den kemiska avdelningens nya lokaler utan alltför stora kostnader kunna komma till någon användning för någon annan fackavdelning.»

Med anledning av vad sålunda anförts ville de sakkunniga framhålla, att de med sitt berörda yttrande ej avsågo, att fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad, vars behov av lokaler och inredning i hög grad avveke från vad som erfordrades för en fackavdelning för kemi, skulle kunna draga nytta av ifrågavarande lokaler.

Om icke inom utgången av år 1934 byggnader för institutets högre avdelning utöver redan förefintliga byggnader för de kemiska och fysiska institutionerna uppförts, skall enligt ovannämnda avtal den av Göteborgs stad upplåtta arealen med undantag för det område, som erfordras för att redan befintliga byggnader må fylla sitt ändamål, omedelbart med full äganderätt i gravationsfritt skick återlämnas till staden utan ersättning. Institutets styrelse har nu anmält, att utsikter förefinnas till förlängning av fristen med ytterligare fem år men att staden synes vara benägen att vid ett sådant medgivande knyta villkor om återlämnande till staden av viss del av de genom avtalet överlåtta områdena. För de fortsatta förhandlingarna i ämnet skulle det tvivelsutan vara av betydelse att hava vidtagit åtgärder för uppförandet av förevarande sedan länge planerade och av behovet påkallade nybyggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad.

I allt fall synes mig i betraktande av de bristfälliga anordningar, som känneteckna de nuvarande arbetslokalerna vid institutet, med byggnadsföretaget ej kunna anstå under så lång tid, att spørsmålet om den närmare avvägningen av den högre tekniska undervisningen mellan institutet och tekniska högskolan hinner få sin lösning. Såsom framgår av den utav 1929 års sakkunniga senast avgivna promemorian, kan det nu föreliggande för-

slaget icke anses komma att föregripa denna fråga. Jag hänvisar till de skäl, som anförs i denna promemoria. Vad angår frågan om en eventuell differentiering av undervisningen mellan de båda fackavdelningarna för väg- och vattenbyggnad vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut, kommer densamma att av Kungl. Maj:t uppmärksammas och skyndsamt göras till föremål för närmare utredning. Under alla förhållanden lär den ifrågavarande fackavdelningen vid Chalmers tekniska institut tvivelsutan vara i behov av de förbättrade och moderniserade utrymmen, som det föreliggande förslaget innebär. Jag kan från denna synpunkt sålunda icke finna några betänkligheter mot att tillstyrka åtgärder för igångsättande av det föreslagna byggnadsföretaget.

De föreliggande av professor Hultin justerade ritningarna torde i huvudsak kunna ligga till grund för arbetet. Det synes mig lämpligt, att planläggandet och utförandet av byggnadsföretaget, liksom skedde i fråga om byggnaderna för de fysiska och kemiska institutionerna, varder anförtrott åt en särskild byggnadskommitté. Innan arbetena igångsättas, torde kommittén, såsom likaledes fallet var vid sistnämnda byggnadsarbeten vid institutet, böra till Kungl. Maj:t ingiva fullständiga huvudritningar jämte beskrivning, utarbetade i huvudsaklig anslutning till professor Hultins nyssnämnda förslag, ävensom ny kostnadsberäkning och byggnadsplan för uppförande av ifrågavarande byggnad å den av staden för ändamålet upplåttna tomten. Byggnadsföretaget bör utföras inom ramen av ett anslag av 1,100,000 kronor. Byggnadskommittén må emellertid erhålla i uppdrag att i görligaste mån söka nedbringa kostnadsbeloppet. Detta belopp bör därför ej nu fixeras. För nästkommande budgetår torde för ritningarnas uppgörande samt byggnadsarbetenas igångsättande m. m. anvisas ett belopp av 400,000 kronor att upptagas bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Fonden för förlag till statsverket».

Utöver nu angivna kostnader komma sedermera att erfordras anslagsmedel till inredning och utrustning av den nya institutionsbyggnaden. De härför erforderliga kostnaderna hava av professor Hultin uppskattats till omkring 200,000 kronor, vilken summa dock angivits såsom approximativ. En närmare utredning på denna punkt torde sedermera bli erforderlig. Likaledes kommer den nya byggnaden att medföra ökade kostnader i avseende å drift och underhåll, eventuellt även avlöning åt vaktmästare eller eldare. I vad mån dessa kostnader kunna täckas förmedelst institutets elevavgifter eller till en del komma att belasta statsverket, torde likaledes böra närmare utredas.

Anslaget bör beviljas under förutsättning att erforderlig uppgörelse träffas mellan Kungl. Maj:t och Kronan och Göteborgs stad angående tomtrågan, innefattande förlängning av fristen för byggnadsarbetenas utförande.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, under av mig angiven förutsättning beträffande än-

dring i avtalet med Göteborgs stad rörande upplåtelse av tomt för Chalmers tekniska institut, till uppförande å nyssnämnda tomt av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid nämnda institut i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande av professor S. Hultin justerade ritningar för budgetåret 1934/1935 bland utgifter för kapitalökning under rubriken: »Fonden för förlag till statsverket» anvisa ett reservationsanslag av kronor 400,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

E. Hedenlund.